

**ДОНАУКОВИЙ ПЕРІОД РОЗВИТКУ ХІМІЇ.
ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ****Ігор ГЕРУШ, Антоній МОЙСЕЙ,**Буковинський державний медичний університет,
antoniimoisei@bsmu.edu.ua,**PRE-SCIENTIFIC PERIOD OF CHEMISTRY DEVELOPMENT.
BEFORE STATING THE QUESTION****Igor GERUSH, Antony MOYSEY,**

Bukovinian State Medical University,

ORCID ID: 0000-0003-2177-5158 RESEARCHER ID AAM-2237-2020

ORCID ID: 0000-0001-5295-2271 RESEARCHER ID S-5261-2016

Геруш Ігорь, Мойсей Антоний. Донаучный период развития химии. К постановке вопроса. Целью данного исследования является изучение наличия историографических и источниковых возможностей дидактического использования темы донаучного периода развития химии, имея в виду как природоведческий, так и гуманитарный аспект темы. **Методологическим** подспорьем стало изучение историографии и источниковой базы темы, особенно алхимического периода развития химических знаний. **Выводы.** Наличие материала про донаучный период развития химии, его дидактическое значение, как в научно-химическом, так и в гуманитарном аспектах позволяет создание специального курса для студентов медицинского университета. Подобный курс позволит студентам представить себе картину развития теоретических и практических знаний в области химии, их связи с медициной, в историческом аспекте. Он обеспечит освоение этапов становления химии как науки и диалектику ее развития, про непрерывную связь с изготовлением лекарственных средств. Слушатели курса поймут эволюцию и закономерности развития химических знаний. Кроме того, курс должен содействовать пониманию гуманитарной компоненты алхимического этапа в развитии химии и философии, антропологии и культурологи.

Ключевые слова: донаучный период химии, алхимия, дидактическое значение, специальный курс.

Вступ. Часто відрізок часу, який передував появі наукової хімії, називають алхімічним періодом. Тоді склалися системи трансформації людини, що ґрунтувалися на хімічних перетвореннях і використанні хімічних сполук, а також спроб отримання дорогоцінних металів, універсального розчинника, еліксирів, питного золота, філософського каменю та інших речовин, які, за тодішніми припущеннями, володіли дивовижними властивостями. Характерною рисою діяльності алхіміків був також містичний компонент.

Хоча, на думку багатьох учених (В.А. Волкова, Є.В. Вонського, Г.Ш. Кузнецова), **періодизація** донаучного періоду розвитку хімії складніша. Найбільш адекватною нам видається періодизація італійця М. Джуа (1889–1966 рр.): I – Передалхімічний (давній) період – 4000 р. до н.е. – до IV ст. н.е.; період алхімії – IV–XVI ст.; період об'єднання хімії (XVII–XVIII ст.)¹.

Давній період охоплює стан хімічних знань у передалхімічний період: стародавні єгипетські вчення; грецькі елементи-стихії; грецьку атомістику; стародавні китайські, індійські та месопотамські вчення.

Період алхімії має також свій підперіод, до якого можна включити: олександрійський етап; арабський період алхімії та алхімію в Європі. До цього ж періоду належить віднести більш пізній етап, коли виникла ятрохімія та початки технічної хімії (XVI та XVII ст.).

Метою даного дослідження є вивчення наявності історіографічних і джерелознавчих можливостей дидактичного використання теми донаучного періоду розвитку хімії, маючи на увазі як природознавчий, так і гуманітарний аспект теми. **Методологічним** підґрунтям було вивчення історіографії та джерельної бази теми, особливо алхімічного періоду розвитку хімічних знань.

В українській історіографії феномен алхімії вивчений недостатньо. Однак останніми роками два українських автори приділили цій темі прискіпливу увагу. У 2007 році у криворізькому видавництві вийшла монографія Олександра Дроздова “Науковий подвиг. Культурно-історична реабілітація середньовічної алхімії”². У ній показані результати дослідження автором алхімічного періоду передісторії хімії. Розглянута роль алхімії у становленні хімічної науки. Доведена історична необхідність тисячолітніх алхімічних пошуків трансмутації неблагородних металів у золото в річищі становлення уявлень про принцип хімічної якості – неможливості перетворення одного елемента в інший. Пояснено історичність магіко-містичного характеру алхімічної діяльності, показаний її тісний зв'язок зі стародавнім і Новим періодами розвитку науки. Дослідник О. Дроздов вбачає цивілізаційний подвиг алхіміків у боротьбі з природною ентропією, створенні історично першого предмета і матеріального базису хімічної науки – індивідуальних речовин.

¹ Istoriia khimii: navchalnyi posibnyk [The history of chemistry: the manual], O.M. Kaminskyi, R.O. Denysiuk, O.U. Kondratenko, M.V. Chaika, O.S. Yevdochenko, O.Iu Avdieieva, Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2019, P. 5 [in Ukrainian].

² Drozdov A.M. Nauchnyi podvyh. Kulturno-ystorycheskaia reabyltatsiia srednevekovoi alkhymyy [Scientific achievement. Cultural and historical rehabilitation of medieval alchemy], Kryvoi Roh: Vydavnychiy dim, 2007, 328 p. [in Russian].

Костянтин Родигін присвятив зазначеній тематиці багато наукових публікацій, а результати його досліджень були узагальнені у кандидатській дисертації “Феномен західної алхімії в соціально-філософському вимірі”³. Актуальність соціально-філософського осмислення Середньовіччя (як і феномену алхімії) автор убачає в кризі модерної цивілізації, що характеризується пошуками світоглядної альтернативи, прагненням ліпше зрозуміти сучасність, усвідомити тенденції духовного розвитку європейського соціуму. Цікавим в історіографічному аспекті є розгляд інтерпретації алхімії в академічному дискурсі XVIII – XXI ст. Характерною рисою алхімії виявляється принципова двоспрямованість її цілей – перетворення матерії та вдосконалення духу, – що вдало передано у визначенні феномена Г. Шепардом: “Алхімія – це мистецтво звільнення частин Космосу від темпорального існування та досягнення досконалості, яку становить для металів золото, а для людини – довголіття, безсмертя та, врешті-решт, звільнення”⁴. На думку К.М. Родигіна, в соціокультурний простір Європи алхімія інтегрується внаслідок зовнішньої культурної дифузії, однак це відбувається лише тому, що в цей період там склався комплекс умов для його існування.

Закордонні вчені також не обділили увагою феномен алхімії, до того ж розгляд проблеми відбувається з різних ракурсів. Наприклад, Н. В. Рогова в кандидатській дисертації⁵ розглянула антропологічний смисл алхімії. І лейтмотивом у неї звучить положення про те, що як явище культури алхімія – це міфотворення, практичне спрямування якого створила значимі магію та ритуал, а теоретичне – філософствування.

Ю.Ф. Родниченков у дисертації⁶ представив епістемологічний аналіз феномена пізньої алхімії. Він добре розкрив сучасні підходи до алхімії та натурфілософії, показав особливості алхімічного трактату у світлі компаративного аналізу, який базувався на аналізі першоджерел латинською, польською та англійською мовами означеного періоду. У 2019 році вийшла ще одна його книга під назвою “Двадцять віків алхімії: від псевдо-Демокріта до наших днів”⁷. Вона охоплює історію Великого мистецтва від перших трактатів пізньої античності до сучасності. Основна мета автора – хронологічний і тематичний структурований виклад фактів – біографій та ідей алхіміків, специфіки алхімічних трактатів, еволюції

концепцій, образів і смислів грецької, ісламської та західноєвропейської алхімії. У додатках до книги в авторському перекладі подані тексти багатьох алхімічних трактатів.

В.М. Морозов темою дисертації обрав: “Алхімія в світлі філософської антропології”⁸. Своє дослідження він сконцентрував на особистості та їхню творчість у галузі алхімії. Детально вивчено таких дослідників як Бернард Гретуйзен, Генріх Ромбах, Петер Слотердайк. Прискіпливо автор дисертації підійшов до творчості таких алхіміків як полуміфічний Гермес Трисмегіст, Зосим Панополітанський, аль-Джабір, Альберт Великий, Роджер Бекон та Йоганн Штернхальс. Окремий розділ присвячений Парацельсу – “Парацельсіанський переворот”. Цей матеріал дає можливість ознайомлення з конкретними алхіміками та їхніми трактатами, зрозуміти філософію їх пошуку.

О.В. Клещевич присвятила свою дисертаційну працю проблемі змісту алхімічного трактату XVI–XVII ст.⁹ (2012 р.). Її цікавила роль герметизму й алхімії у формуванні культури пізнього Відродження. Авторка дуже вдало визначила роль герметизму в середні віки як такого, який просякнув усю культуру західноєвропейського суспільства, починаючи з епохи Відродження, з початку модний та широко прийнятий, потім – осміяний і “відставлений”. Але він залишив незгладимий слід в історії західноєвропейської думки.

В. Винокуров у праці “Алхімія в сучасному світі” аналізує класифікацію підходів до вивчення алхімії та зауважує, що практично в усіх окреслених підходах дослідники в той чи інший спосіб відзначають в алхімії певну єдність магії та науки¹⁰.

Було б несправедливо не згадати в контексті вивчення алхімії ім'я Вадима Львовича Рабиновича (уродження Києва). У 2012 р. була перевидана його книга “Алхімія як феномен середньовічної культури” (1979 р.)¹¹. У ній – спроба реконструкції образу середньовічної алхімії в її еретичному протистоянні з канонічним світосприйняттям. Автор виділяє деякі характерні риси алхімії: культуру тесту, рецептурний характер мислення, символізм, евристичність, зв'язок з магією та містикою. Безумовно, він оцінює алхімію як частину культури Середніх віків.

Дуже цікавий, на наш погляд, підхід до оцінки алхімії на основі хімічної методології. Це розгляд алхімічної практики з позицій сучасного природознавства. Реконструкцією дослідів алхіміків займалися А.Дж. Гопкінс¹² та К. ван Ньовенбург¹³, особливо це

³ Rodyhin K.M. Fenomen zakhidnoi alkhimii v sotsialno-filosofskomu vymiri [The phenomenon of Western alchemy in the socio-philosophical dimension], Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata filosofskykh nauk, Vynnytsia, 2016, 249 p. [in Ukrainian].

⁴ Ibidem, P. 82.

⁵ Rohova N.V. Antropolohycheskyi smysl alkhymyy [Anthropological meaning of alchemy], dys. ... kand. fylos. nauk: 09.00.13, Rostov-na-Donu, 2004, 165 p. [in Russian].

⁶ Rodnychenkov Yu.F. Epystemolohycheskyi analiz fenomena pozdnei alkhymyy [Epistemological analysis of the phenomenon of late alchemy], Dysertatsiia na soyskanye nauchnoho stupenia kandydata fylosofskykh nauk, Moskva, 2009, 198 p. [in Russian].

⁷ Rodnychenkov Yu.F. Dvadsat vekov alkhymyy: ot psevido-Demokryta do nashykh dnei [Twenty centuries of alchemy: from pseudo-Democritus to the present day], SPb: Yzdatelstvo RKhHA, 2019, 565 p. [in Russian].

⁸ Morozov V.N. Alkhymia v svete fylosofskoi antropolohyy [Alchemy in the light of philosophical anthropology], avtoref. dys. na soyskanye uchenoi stepeny kandydata fylosofskykh nauk, SPb., 2011, 19 p. [in Russian].

⁹ Kleshchevych O.V. Problema sodержaniya alkhymycheskoho traktata XVI–XVII vv. kak posobyia po dukhovnomu sovershenstvovaniyu cheloveka [The problem of the content of the alchemical treatise of the XVI–XVII centuries. as a manual for the spiritual improvement of a person], avtoref. dys. na soyskanye uchenoi stepeny kand. Kulturolohyy, SPb., 2013, 25 p. [in Russian].

¹⁰ Vynokurov V.V. Alkhymia v sovremennom myre – sol niger [Alchemy in the modern world – sol niger], Magnum Ignotum: Alkhymia. Yko-Ykonolohiya. Skholostyka [Magnum Ignotum: Alchemy. Iconology. Scholasticism], Moskva: Knyzhnyi dom “Lybromok”, 2012, P. 27–196.

¹¹ Rabynovych V.L. Alkhymia [The Alchemy], SPb.: Yzd-vo Yvana Lymbakha, 2012, 704 p. [in Russian].

¹² Hopkins A.I. A “Defence of Egyptian Alchemy”, *Isis*, 1938, Vol. 28, P. 424–431 [in English].

¹³ Niewenburg C.I. van. “The Chemical Composition of the Philosopher’s Stone”, *Sout African Industrial Chemist*, 1963, Vol. 17, N. 6, P. 232–133 [in English].

стосувалося встановлення хімічної природи “філософського каменю”. У цьому ж ракурсі розглядали проблему Дж. Шрьодер¹⁴, Л. Принчипе¹⁵, А. Трумен Шварц та Дж. Кауффман¹⁶, В. Карпенко¹⁷, М. Родигін¹⁸ та І.Родигіна та ін.

Існує також археологічний підхід до вивчення алхімії. У його полі уваги – лабораторне приладдя, графіті, монети, медалі, інші артефакти. Винайдений давньоєгипетськими жерцями спосіб бальзамування трупів також входить до зацікавлень учених. До наших днів, як відомо, збереглася велика кількість мумій зі стародавнього Єгипту.

Відомий психоаналітик К.-Г. Юнг алхімію вважав як певний етап історії психології, що дозволяє відкрити глибинну структуру душі і несвідомого. У цьому сенсі для нього символізм, характерний для алхіміків, показує стадії внутрішнього розвитку людини, психологічної трансформації алхіміка. У символах психоаналітик убачав архетипічну природу алхіміків¹⁹.

Один з найвідоміших релігієзнавців М. Еліаде розглядав алхімію як універсальний релігійний феномен, як духовну техніку. Він убачав явище алхімії на певному етапі розвитку архаїчних міфів, анімізму, містерій, характерних для ремісників, ковалів, металургів з давніх часів. Алхімік, на його погляд, був “господарем вогню”, який прагнув взаємодіяти з Природою, допомагаючи прискорити темп трансмутації матерії²⁰.

Отже, історіографія, присвячена феномену алхімії, достатньо об’ємна. Вона дозволяє різнобічно оцінювати явище, яке проявлялося з давніх часів до появи хімії як науки в XVII ст.

У наші дні сучасні цифрові технології дозволяють використовувати в процесі дослідження тексти алхімічних трактатів, тобто долучатися до **джерельної бази** феномену алхімії. Згадаємо праці деяких алхіміків: Гермес Трисмегіст – “Смарагдова скрижаль”, “Трутина Гермеса”, “Медична астрологія”; Зосим Панополітанський (350–420 рр.) – “Золота людина”, “Видіння”; Джабір ібн Хайан (Гебер) (721–815 рр.) – “Книга про дзеркала”, “Книга отрут і протиотрут”, “Книга милосердя”; Ар-Разі (865–925) – “Книга таємниць”, “Книга таємниці таємниць”; Авіценна (980–1037) – “Канон медицини”, “Книга цілющих засобів”; Альберт Великий (1193–1280) – “Книжка про алхімію”, “Малий алхімічний звід”, “Книга про причини і властивості елементів”; Роджер Бекон (1214–1294) – “Велика праця”, “Мала праця”, “Третя праця”; Псевдо-Гебер (XIV ст.) – “Сума досконалостей”; Теофраст Парацельс (1493–1541) – “Про німфи, сільфі, пігмеї, саламандри та інші духи”, “Таємниці алхімії, відкриті в

природі планет”, “Книга архидоксій”; Георгіус Агрікола (1494–1555) – “Про металургію”; Андреус Лібау (Лібавій) – підручник з алхімії (1597); Йоганн Батист ван Гельмонт (1577–1664) – “Про життя вічне”; Василь Валентин – “Тріумфальна колісниця антимонію” (1599–1604); Николя Фламель (1330–1418) – “Заповіт”, “Таємний опис благословенного каменю, названого філософським”, “Філософське резюме”; Роберт Бойль (1627–1691) – “Скептичний хімік”; Джордж Старки (1628–1665) – “Піротехніка”, Сен-Жермен (1710–1822) – “Курс алхімії. Наука аутотрансформації” та ін.

Для розуміння філософії пошуків суті речей можна використати праці давньогрецьких мудреців Анаксимена (595–525 р. до н.е.), Геракліта (540–475 р. до н.е.), Емпідокла (490–430 р. до н.е.), Арістотеля (384–322 р. до н.е.), Левкіппа (500–444 р. до н.е.), Демокріта (470–360 р. до н.е.), які збереглися до наших днів.

Історичний огляд. Вогонь у житті людини зіграв революційну роль. Приготування їжі на вогні – це вже хімія як мистецтво перетворення речовин. Вогонь показав, що може змінити природні метали. Відкриття консервуючих властивостей солі, обробка шкір тварин, гончарство, виплавка міді, бронзи, заліза, золота – це все вже існувало в давньому періоді. Стародавнім єгиптянам було відомо бальзамування трупів (мумії), косметика, виплавка металів з руд, виробництво барвників, виготовлення скла та кераміки, гончарне виробництво та медицина (виготовлення ліків та отрут).

В античній Елладі філософи шукали природу та структуру речовин, причинно-наслідкові зв’язки (Фалес з Мілету – першооснова всього суцього вода; Анаксимен – повітря, Геракліт – вогонь, Емпідокл – вогонь, повітря, вода та земля; Арістотель – елементи-стихії; Левкіпп та Демокріт – атомістична теорія). У давній Індії виробляли барвник індиго, друкували малюнки на тканинах, виплавляли мідь, бронзу, залізо, олово, свинець, срібло, золото, знали ртуть, сурму, квасці, нашатир, використовували добрива і ліки. У давньому Китаї виплавляли цинк, використовували таємне чорнило, магній, навіть алюміній. Їм належить першість у виробленні фарфору, чорного порошу, паперу, цукру з рослин. Китайський алхімік Вей По-Ян виробив таблетки безсмертя (“ху-ша” та “тан-ша”). Єгипетська Александрія при Птолемах практикувала металургію, техніку позолоти, посріблення, лудження, технології добування барвників. З’явилися як окремі товари сода, галун, купорос, оцет, мінеральні та органічні барвники, ліки. Єгиптяни відкрили нашатир. Тут діяли відомі алхіміки: легендарний Гермес Трисмегіст, який нібито отримав філософський камінь; Болос з Менде (Псевдо-Демокріт), який розвинув вчення про трансмутацію

¹⁴ Schroeder I.C. “Chemical Interpretation of Alchemy”, *I. Chem. Educ.*, 1987, Vol. 64, N. 12, P. 994–995 [in English].

¹⁵ Principe L. “Chemical Translation” and the Role of Impurities in Alchemy: Examples from Basil Valentine’s Triumph-Wagen”, *Ambix*, 1987, Vol. 34, N. 1, P. 21–30 [in English].

¹⁶ Truman Schwartz A. “Experiments in Alchemy. Part II: Medieval Discoveries and “Transmutations”, *I. Chem. Educ.*, 1976, Vol. 53, N. 4, P. 235–239 [in English].

¹⁷ Karpenko V. “Transmutation: The Roots of the Dream”, *I. Chem. Educ.*, 1995, Vol. 72, N. 5, P. 383–385 [in English].

¹⁸ Rodygin M.Iu., Rodygina I.V. On Chemical Modeling of an Alchemical Process, *I. Chem. Educ.*, 1997, Vol. 74, N. 8, P. 949–950 [in English].

¹⁹ Yunh K.H. Psykhohohyia y alkhymyia [Psychology and alchemy], perevod S.L. Udovyyk, Moskva: Refl-buk, Kyiv; Vakler, 1997, 592 p. [in Russian].

²⁰ Eliade M. Aziatskaya alkhimiya [Asian alchemy], per. s rum. A. A. Starostinoy, Aziatskaya alkhimiya, Moskva, Yanus-K, 1998, P. 41–76 [in Russian]; Eliade M. Kuznetsy i alkhimiki [Blacksmiths and alchemists], per. s frants. N.A. Mikhaylova, T.V. Tsiv’yan, Aziatskaya alkhimiya [Asian alchemy], Moskva, Yanus-K, 1998, P. 140–253 [in Russian]; Eliade M. Posuly ravnodenstviya. Zhatva solntsevorota [Promises of the Equinox. Solstice Harvest], per. A. A. Starostinoy, Moskva, Kriterion, 2008, 464 p. [in Russian].

металів; Зосим Панополітанський. Певні успіхи алхімія здобула в арабському світі. Серед відомих алхіміків Джабір ібн Хайян (Гебер), Аль-Разі, Авіценна (відкидав трансмутацію металів, займався ліками). Відомі алхіміки класичного європейського етапу алхімії – це Альберт Великий, Роджер Бекон, Бертольд Шварц, Нікола Фламель, Арнольд з Вілланови, Раймонд Луллій, Псевдо-Гебер, Бонавентура Фіданца, Василь Валентин, Йоган Фрідріх Бетгер і багато інших.

У період занепаду алхімічних ідей з'являється нова течія – ятрохімія. Її провідники Георг Бауер (Агрикола) та Теофраст Гогенгейм (Парацельс) головним завданням хімії вважали не пошуки шляхів виготовлення золота, а виготовлення лікарських засобів. Вони хотіли об'єднати хімію і медицину в одну науку – ятрохімію.

Ставлення до феномену алхімії протягом часу змінювалося. З поширенням просвітницького раціоналізму алхімію вважали псевдонаукою, у XIX столітті ряд учених визначили її як протохімію. У період домінування марксистсько-ленінської ідеології оцінка алхімії стала амбівалентною: вона сприймалася як реакційне антинаукове вчення, що була на службі у експлуататорів, але іноді визнавалася як важливий і логічний етап у розвитку суспільства. Часто у зваженій історико-хімічній інтерпретації явище сприймалося як етап еволюції інтелектуальної історії людства.

Висновок. Наявність матеріалу про донауковий період розвитку хімії, його дидактична значимість як у науково-хімічному, так і в гуманітарному аспектах, дозволяє створення додаткового освітнього контенту для студентів медичного університету.

Такий курс дозволить студентам уявити собі картину розвитку теоретичних і практичних знань у галузі хімії, їхній зв'язок з медициною в історичному аспекті. Він забезпечить засвоєння знань з етапів становлення хімії як науки та діалектики її розвитку, про безперервний зв'язок з виготовленням лікарських засобів. Слухачі курсу засвоять еволюцію та закономірності розвитку хімічних знань. Крім того, курс має сприяти розумінню гуманітарної складової алхімічного етапу в розвитку хімії та філософії, антропології та культурології.

Gerush Igor, Moysey Antony. Pre-scientific period of chemistry development. Before stating the question. Abstract. The purpose of article is to study the availability of historiographical and source studies opportunities for didactic use of the topic of the pre-scientific period of chemistry, bearing in mind both the natural sciences and the humanities. The methodological basis was the study of historiography and the source base of the topic, especially the alchemical period of development of chemical knowledge. **Conclusions.** The availability of the material in the pre-scientific period of development of chemistry as a research sphere, didactic significance in both scientific and chemical and humanitarian aspects allows the creation of a study subject for medical students. This study

subject brings students to understanding, how to develop theoretical and practical knowledge in the field of chemist research and its impact on medical science in the historical aspect. It will ensure the acquisition of the main essence from the stages of formation of chemistry as a science and dialectic of its development, the continuous connection with the manufacture of drugs. Students of the course will learn the evolution and patterns of development of chemical knowledge. In addition, the study subject should contribute to the understanding of the humanitarian component of the alchemical stage in the development of chemistry and philosophy, anthropology and culture.

Keywords: the pre-scientific period of chemistry as a science, alchemy, didactic significance, study subject.

Ігор Геруш – кандидат медичних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Буковинського державного медичного університету. Напрями наукових досліджень: вивчення окислювальної та антиокислювальної систем, системи утворення гідроген сульфідів за умов норми та при патології; дослідження впливу препаратів мелатоніну та ехінацеї пурпурової на організм; вивчення та впровадження нових навчальних технологій. Автор понад 275 наукових праць, зокрема: 3 монографії, 22 навчальних та навчально-методичних посібників.

Igor Gerush – PhD of Medical Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Research and Teaching of the Bukovinian State Medical University. Areas of research: study of oxidative and antioxidant systems, systems of hydrogen sulfide formation under normal conditions and in pathology; study of the effects of melatonin and *Echinacea purpurea* on the body; study and implementation of new educational technologies. Author of more than 275 scientific papers, including: 3 monographs, 22 textbooks and teaching aids.

Мойсей Антоній – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук та українознавства Буковинського державного медичного університету, головний редактор українсько-румунського наукового журналу "Актуальні питання суспільних наук та історії медицини". Коло наукових інтересів: Історія України та української культури, традиційна культура населення Буковини, взаємовплив в сфері традиційної культури українського та східнороманського населення Буковини, процеси етнокультурної ідентичності у прикордонних регіонах. Автор понад 220 наукових праць, у т. ч. 7-и монографій, 2 брошури.

Moysey Antony – Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of the Bukovinian State Medical University, editor of the Ukrainian-Romanian scientific journal "Current issues of social sciences and history of medicine." Scientific interests are such as: history of Ukraine and Ukrainian culture, traditional culture of the population of Bukovina, mutual influence in the sphere of traditional culture of the Ukrainian and East-Romanian population of Bukovina, processes of ethnocultural identity in the border regions. The author of more than 220 scientific works, including 7 monographs, 2 brochures.

Received: 18.10.2021

Advance Access Published: December, 2021

© I. Gerush, A. Moysey, 2021